

28. Хібеба Н. Весільна лексика бойківського говору: матеріали до словника / Н. Хібеба // Діалектологічні студії. 5 : Фонетика, морфологія, словотвір / [відп. ред. П.Гриценко. Н.Хобзей]. – Львів : Ін-т українознавства ім. І.Крип'якевича, 2005. – С. 299-311. [Хіб].
29. Шило Г. Наддністрянський регіональний словник / Гаврило Шило. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2008. – 288 с. (Серія «Діалектологічна скриня»). [Шило]
30. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка : в 4 т. / [пер. с нем. и доп. О.Н. Трубачева; ред. и послесл. Б.А. Ларина]. – М. : Прогресс, 1964–1973. [ЭСРЯ]

Summary. The article is about the names of the secondary orders of Bukovinean wedding. Slavic language kontituum gives ground to the analysis of the Bukovinean wedding terminology. The origin of words is defined, together with their regional phonetic manifestations and distribution boundaries.

Key words: Bukovinean patois, wedding rite vocabulary, a wedding term, nomination, periphrasis, appellation, desemantization.

Отримано: 14.10.2012 р.

УДК 811.111'37

I.A. Свідер

ОСОБЛИВОСТІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ЕМОТИВНИХ СИТУАЦІЙ У ЕПІСТОЛЯРНІЙ ПРОЗІ Д. Г. ЛОУРЕНСА

У статті описується реалізація емотивності у епістолярній прозі Д. Г. Лоуренса. Основна увага зосереджується на особливостях індивідуального стилю автора, пов'язаних із вираженням та репрезентацією емотивних концептів та ситуацій.

Ключові слова: емотивний дискурс, типова емотивна фраза, концепт, інтертекстуальність.

У процесі аналізу емотивного дискурсу розглядаються як його лінгвістичні, так і екстралінгвістичні компоненти. До лінгвістичних компонентів емотивного дискурсу належать емотивна лексика, фразеологія, емотивні конструкції, відповідне емотивно-просодичне оформлення. Екстралінгвістичні компоненти включають емоційну предметну ситуацію (у тому числі національно-культурний компонент) і емоційну комунікативну ситуацію, під якою розуміємо емоційну пресупозицію, емоційні наміри комунікантів та їх загальний емоційний настрій.

Для емотивної лексики, у зв'язку з дифузністю її семантики, характерним є явище емоційно-оцінної енантісемії. Суть цього феномену полягає в тому, що в різних контекстах емотивна лексика набуває прямо протилежного значення. Особливу тенденцію до енантісемії виявляють вигуки. Зважаючи на недискретний характер їх семантики, вони здатні виражати широкий спектр емоцій позитивної та негативної спрямованості. Наприклад, interjection «Oh» may express surprise, fear, joy, etc. [9, 804]. Ще однією особливістю емотивної лексики є переважання в мові та мовленні слів з негативною емотивною семантикою. В. Жельвіс стверджує, що «Емоційно навантажені слова негативного змісту зустрічаються в мовленні набагато частіше, ніж позитивного» [1, 25].

Ю. Караулов вірно зазначає, що «за кожним текстом стоїть мовна особистість, яка володіє мовною системою» [2, 7]. Кожна людина здатна виражати емоції, це є психолінгвістична закономірність, і у кожній мові існують певні культурно-специфічні універсалиї реалізації категорії емотивності. В. Шаховський підкреслює, що «яким би індивідуальним не було вираження емоцій, набір клішованих засобів та типізованих емоціональних ситуацій дозволяє відрізнити варіант моделі захоплення від варіантів моделі обурення. У цьому проявляється закономірність кодування лінгвістичної емотивності та емотивної прагматики» [5, 46].

Співвідношення когнітивної та емотивної функцій мови неоднозначне та складне. Наприклад, Р. Якобсон відмічав, що «експресивна» або «емотивна» функція ставить за мету безпосереднє вираження відношення мовця до висловлювання [6]. Його думку поділяв і А. Фоолен, стверджуючи, що «емоційне почуття мовця виражається і передається експресивною функцією» [7, 17]. Але, цілком зрозуміло, що емоції пронизують мову і якою б проблемою не займався лінгвіст, він, на якомусь етапі дослідження він зіштовхується із певним аспектом прояву у мові емотивної функції.

Описуючи реалізацію емотивності у епістолярній прозі Д. Г. Лоуренса ми зробимо спробу проаналізувати характерні особливості стилю письменника. Адже індивідуальна складова цієї когнітивної категорії збагачує загальну картину репрезентації емотивності у мові, тому ми зосередимося на вивченні специфіки мовної репрезентації категорії емотивності Д. Г. Лоуренсом та аналізі мовних засобів у зразках його епістолярної прози.

На думку І. Павлючко, у творчій діяльності письменника емоційні концепти виступають як найвищі емоційно-оцінні орієнтири, а сукупність назв емоційних концептів являє собою «фрагмент індивідуального когніотипу», який володіє тематичною композицією, представлений набором мовних висловлювань, співвіднесених із предметною областю «емоції» і демонструє нам емотивну концепцію автора» [4, 40].

Вивчення листів саме Д. Г. Лоуренса становить особливий інтерес для дослідження категорії емотивності, адже, як стверджують дослідники його творчості, почуття та емоції відігравали у його житті досить важливу роль. Яскраво ілюструють це і його власні слова: «My great religion... is a belief in the blood, the flesh as being wiser than the intellect. We can go wrong in our minds. But what the blood feels, and believes, and says, is always true» [8, 10].

У епістолярній прозі Лоуренса переважають емотивні теми кохання та дружби. Також можна виявити такі риси семантики типової емотивної фрази як глобальність та універсальність (What is going to happen to us all? When is it going to end? Why was I born?) і звертання до тілесного чи фізіологічного особистого досвіду (I feel I can't breathe; I thought my ears would fall off; Now comes another nasty blow; It nauseates me etc.). Тут, на нашу думку, можна стверджувати про певне протиріччя між світом та особистістю, схильність автора до сильних емоційних переживань. Як підтвердження цьому може виступати широке використання Лоуренсом емотивно-екстремальної лексики, а саме дієслів та іменників, які позначають велику інтенсивність почуттів (despair, adore, hate, loathe, horror, dread, anguish, bliss), використання найвищого ступеня порівняння прикметників у оцінних судженнях, використання питань та вигуків, звертань до Бога: («Only, oh God, I don't want to be implicated in it»; «I love them like brothers but, my God, I hate them, too...» [8, 93–94].

Аналізуючи особливості індивідуального стилю Д. Г. Лоуренса, які пов'язані із вираженням та репрезентацією емотивних концептів та ситуацій, не можливо не звернути увагу на метафори та образні порівняння. Наприклад: «For the Lord's sake don't get ill, or I shall feel as if I heard the props of the earth cracking» [8, 56]. «If you but knew the thunderstorms of tragedy that had played over my wretched head, as if I was set up on God's earth for a lightning conductor, you'd say, «Thank God I'm not as that poor man» [8, 62]. «Perhaps when we've all had a ducking in the sea of terrible disaster, we shall be more wholesome and truthful» [8, 110]. «I feel myself awfully like a fox that is cornered by a pack of hounds and boors who don't perhaps know he's there but are closing in unconsciously» [8, 111]. «Being at sea is so queer – it sort of dissolves for the time being all the connections with the land, and one feels a bit like a sea-bird must feel» [8, 138].

Як бачимо, в основі метафоричних концептів страждання, нещастя і свободи чітко простежується зв'язок із землею, морем, небом. Автор хоче показати зв'язок людини із всесвітом, намагання пізнати себе за допомогою споглядання та осмислення законів природи.

Висока емоційність стилю Лоуренса проявляється і у використанні емоційних питань, вигуків, повторів: «The world is wonderful and beautiful and good beyond one's wildest imagination. Never, never, never could one conceive what love is, beforehand, never. Life can be great – quite god-like. It can be so. God be thanked I have proved it» [8, 41]. «I couldn't get further than this yesterday. O trains! The sea is marvellous – yesterday a blazing, blazing sun, a lapping Mediterranean – *bellezza!* The south! the south! The south! Let me go to the south – I must go to the south – why don't we go to the Pacific? Why don't we? Is it only snipe and pop-guns detain us, or something more?» [8, 129].

Помітно використання автором і інтертекстуальної вставки італійською (*bellezza!* – яка краса!) для вираження емоцій щастя та захоплення, для створення особливої атмосфери спілкування.

Лоуренс досить часто використовує інтертекст, у даному прикладі цитату із роману Д. Дефо «Робінзон Крузо»: «I am sorry you've got a cold. But what do you expect, after purpling in Venice – Frieda's been in bed for four days also – like Robinson Crusoe: «*First day I vomited*». «*I wandered about the falling vines muttering: 'What rhubarb, senna and what purgitive drug*». It was sheer misery. We have had a time between us: oh dear, o' me! She is a bit better today» [8, 62].

Також автор використовує ще один вид інтертекстуальності – включення у текст листа поетичного тексту для більш переконливої ілюстрації власного емоційного стану під час написання листа:

«I want to begin all over again. All these Gethsemane Calvary and Sepulchre stages must be over now: there must be a resurrection – resurrection with sound hands and feet and with a whole body and a new soul: above all a new soul: a resurrection <...>

Now like a crocus in the autumn time,

My soul comes naked from the failing night
Of death, a Cyclamen, a crocus flower
Of windy autumn when the winds all sweep
The hosts away to death, where heap on heap
The leaves are smouldering in a funeral wind» [8, 90].

Так, відчуваючи бажання розпочати нове життя, очистити душу, Лоуренс порівнює себе із квіткою восени, яка тремтить під пронизливим холодним вітром та, напевно, загине, щоб навесні відродитися знов.

Ще однією характерною рисою відображення емоцій у листах Лоуренса є тісний зв'язок категорії емотивності із хронотопом, тобто з категоріями часу та простору. Автор, перебуваючи у різних містах та країнах, у різні пори року, продукує власні емоції, які викликані оточенням: «*But in America one feels as if everything would die, and that is terrible*», «*This West is much wider, emptier, more hopeless than Chapala. It makes one feel the door is shut on one*» [8, 145].

Підводячи підсумки особливостей індивідуального стилю Д. Г. Лоуренса, які простежується у репрезентації категорії емотивності у текстах його листів, можна стверджувати, що у його емотивному ідеостилі переважає емотивно-екстремальна лексика і важливу роль відіграє метафора та інтертекстуальність. Отже, автор виражає сильні, глибокі почуття за допомогою різноманітної емотивної лексики, вигуків, емфатичних питань, типових емотивних фраз, метафор та образних порівнянь, інтертексту та зв'язку категорії емотивності із хронотопом.

Вірно зазначає І. Кручиніна «Лінгвістичне вивчення живих бібліографічних матеріалів – перш за все листів – є суттєвим не тільки для з'ясування того, як змінюється практична, повсякденна мова письменника у його літературній творчості, у формуванні його індивідуально-художнього стилю, але і того, які риси загальнонародної та літературної розмовної мови своєї епохи він ненавмисно або свідомо відображає» [3, 25]. Тому, перш за все, епістолярна спадщина того чи іншого письменника слугує аутентичним матеріалом, який дає чітке уявлення про різноманітність засобів реалізації емотивності і про тенденції, які притаманні сучасному етапу епістолярного емоційного спілкування.

Як бачимо, емотивний дискурс – це багатоаспектне явище. Перспективним є дослідження зокрема і епістолярного дискурсу, а саме, семантичних, лексичних та стилістичних засобів для комунікативних стратегій і тактик реалізації емотивних інтенцій адресанта.

Список використаних джерел

1. Жельвис В. И. Эмотивный аспект речи: психолингвистическая интерпретация речевого воздействия: Учебное пособие / В. И. Жельвис. – Ярославль: Изд-во Ярославск. гос. ун-та, 1990. – 81 с.
2. Караулов Ю. М. Русский язык и языковая личность / Ю. М. Караулов. – М.: Наука, 1987. – 263 с.
3. Кручинина И. Н. Элементы разговорного синтаксиса в произведениях эпистолярного жанра // Синтаксис и стилистика / И. Н. Кручинина. – М.: Наука, 1976. – С. 24–43.
4. Павлючко И. П. Концептуальная организация художественного текста эмотивной языковой личностью // Филология и культура : Материалы III международной научной конференции. – Часть 1. / И. П. Павлючко. – Тамбов: Изд-во Тамбовского гос. Ун-та, 2001. – С. 39–40.
5. Шаховский В. И. Текст и его когнитивно-эмотивные метаморфозы (межкультурное понимание и лингвоэкология) / В. И. Шаховский, Ю. А. Сорокин, И. В. Томашева. – Волгоград: Перемена, 1998. – 149 с.
6. Якобсон Р. Лингвистика и поэтика // Структурализм «за» и «против» / Р. Якобсон. – М.: Прогресс, 1975. – С. 193–230.
7. Foolen A. The expressive function of language: Towards a cognitive semantic approach // The Language of Emotions. Conceptualization, Expression, and Theoretical Foundation. / A. Foolen. – Amsterdam/Philadelphia, 1997. – P. 15–32.
8. Lawrence D. H. Selected Letters. / D. H. Lawrence. – London: Penguin Books, 1968. – 188 p.
9. Longman. Dictionary of the English language. – New York: Published by Penguin Group, 1995. – 1890 p.

Summary. This article describes the implementation of emotiveness in epistolary prose of D. H. Lawrence. The main focus is on the peculiarities of individual style of the writer, associated with expression and representation of emotional concepts and situations.

Keywords: emotive discourse, typical emotional phrase, concept, intertextuality.

Отримано: 14.10.2012 р.